

Liturgie voor de (online) viering van zaterdag **25 december 2021, Eerste Kerstdag**

Voorganger: ds. Peter van der Schans

Lector: Thea van Dijk

Organist: Gert van der Schoor

m.m.v. het Kinderkerstkoor o.l.v. Annemarijn van der Linden en Caroline Lange (via een clip)

Thema naar Sytze de Vries:

*In dit Kind is vleesgeworden
hoe God ook het donker door
heel zijn goede schepping trouw blijft.
Deze ster wijst ons het spoor!*

Viering beschikbaar om:

10.00 uur op www.kerkdienstgemist.nl

Na de dienst ook beschikbaar op www.pgij.nl

Protestantse
Kerk

Protestantse gemeente te IJsselstein

Heeft u iets voor de voorbeden in deze dienst?

Mail het naar E diene@pgij.nl Dan krijgt het een plekje in deze dienst.

Bij de liturgische schikking voor Kerst

In een ander licht is de voorbije weken van Advent het thema. Met de geboorte van Jezus gaf God ons licht in het donker. Met Zijn komst als kind naar onze aarde komt de toekomst ons al tegemoet. De vaste grond voor een goede afloop is door Jezus gelegd. Dat werpt een ander licht op ons leven. In dat vertrouwen mogen we Kerst vieren en laten zien dat we leven vanuit de hoop op een beter leven.

De lezingen die we in onze diensten steeds gebruikt hebben komen uit het evangelie van Lucas. De schikking volgde soms andere lezingen. Zoals vandaag: Johannes 1:1-14. In de dienst gebruiken we Lucas én Johannes.

In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. (Johannes 1:4) 'Het licht schijnt in de duisternis.' Als je die woorden uit Johannes leest, lijkt de timing van het kerstfeest niet geheel toevallig gekozen. Het is vandaag 25 december en één van de kortste dagen van het jaar. Buiten is het donker en overall ontsteken mensen het licht. Omdat ze zeker vandaag niet in het donker willen zitten. Licht, we verlangen ernaar en hebben het nodig. Johannes geeft het licht nog een extra dimensie. In het licht van Kerst, de komst van Christus, zo schetst Johannes, is ook het leven zelf gekomen. Het licht voor de mensen is het leven voor de mensen. Licht en leven. In de paaskaars zien we beide iedere zondag ontstoken.

De komst van Christus is meer dan alleen de flonkering van een kaars in de kerstnacht: het betekent de komst van het leven zelf. De zon is helemaal opgekomen. Tussen de stralen plaatsen we bloemen van de phalaenopsis in buisjes. Tussen de stralen hebben we sterretjes geplaatst, gemaakt van berkenschors. En er is extra licht dat straalt.

- De Paaskaars brandt
- Om over te mijmeren:

*Stralend licht
de nieuwe dag begint
met sterren in de nacht.*

- Orgelspel
- Welkom door de voorganger

Goede morgen allemaal!

Hier in de kerk.

En thuis met ons verbonden via audio en video kanalen.

Het is fijn, dat u er bent.

Het is ook fijn, dat mensen niet massaal zich hebben aangemeld en we moesten loten.

Er is met wijsheid en verantwoordelijkheid gereageerd op de ruimte die we hebben geboden .

Toen ik de liturgie klaarmaakte en de teksten en de liederen uitkoos;

toen viel een vers uit een lied van Sytze de Vries mij op.

Straks, na de preek zingen we het.

Nu lees ik het vast voor.

Als thema voor vanmorgen,

als samenvatting van de boodschap vandaag.

*In dit Kind is vleesgeworden
hoe God ook het donker door
heel zijn goede schepping trouw blijft.
Deze ster wijst ons het spoor!*

Dat we een gezegende dienst mogen hebben!

AAN HET BEGIN

- Toewijding door stil gebed en orgelspel: *'Nu zijt wellekome'* van Piet Post (1919-1979)
- We gaan staan
- Groet en bemoediging
- We zingen (intochtslied): Lied 489: 1 en 2
- We gaan zitten
- Tekst bij het aansteken van de Kerstkaars door Sophie Mulder

*De nacht was plotseling voorbij voor herders in het veld.
 Hier schijnt het licht voor u en mij, de wereld staat versteld.
 Wie lichtjes in zijn ogen krijgt en zomaar liedjes zingt
 is welkom in Gods koninkrijk en welkom bij dit kind.*

- We luisteren en kijken naar een bijdrage van het kinderkoor: *Twinkel twinkel kleine ster*

Twinkel twinkel kleine ster

Ik zie jou al van heel ver
Met jouw stralen zij aan zij
maak jij alle mensen blij
Twinkel twinkel mooie ster
Ik zie jou al van heel ver

Twinkle, twinkle, little star
How I wonder what you are
Up above the world so high
Like a diamond in the sky
Twinkle, twinkle little star
How I wonder what you are

- Gebed aan het begin

God, wat een feest!
Deze dag -
de dag van ons leven.

O, hoe handhaaft Gij ons,
hoe majesteitelijk geeft Gij ons,
geeft Gij deze aarde toekomst.

Uw eerste woord: er zij licht,
hoe waar mag het zijn,
vlees en bloed mag het zijn,

zomaar een mens.

Eén van ons,
één niet van ons.
Eén van U.

Zo gelukkig zijn wij met hem.
Licht is hij, licht der wereld,
vuur in het universum.

Het zál er van komen,
onherroepelijk -
deze aarde wórdt uw Koninkrijk.
Amen.
(Eén van U (kerst), Vlees en bloed
Hans Bouma, *Op adem komen, Gebeden*)

- We zingen: Lied 496:1 en 3
- Smeekgebed, besloten met het zingen van "*Heer. ontferm U!*"

Heer,
wat een chaos in onze wereld:
er worden een heleboel woorden vuil gemaakt
aan andere mensen om ons heen;
woorden die krenken en kapot maken;
die wantrouwen wekken
en angst aanjagen.
Gekissebis en gekwebbel –
er wordt wat afgerateld,
lege woorden, zonder diepte, zonder inhoud.

Wat is het donker in ons bestaan:
afstand, onzekerheid, stress,
in gruzelementen gevallen hoop en verwachting.
Geen hand voor ogen te zien, toekomstarm.
Radeloosheid, besluiteloosheid bij beleidsmakers.
Uitgeput zijn bij zorgmedewerkers.
Mensen die het zat zijn en niet meer gemotiveerd.
We zien met angst en beven naar onze gemeente,
naar de kerk in het algemeen.

Wat is het doods in onze samenleving:
Er komen mensen om –
door straatgeweld, door criminaliteit, door oorlogsgeweld.

Maar ook door verkeersongelukken.
Door ziekte en zeer, lichamelijk en geestelijk.

Here God,
soms maakt het geen verschil of we
onze ogen open of gesloten houden:
zo donker is het in de wereld.
Zo'n chaos, zo'n doodsheid is er.

Heer, wilt U ons laten zien hoe groot
het verschil is tussen de nacht waarin
wij wakker liggen van angst en verdriet
en deze nacht die we gedenken,
die nacht waarin U verschijnt.
Wij bidden U:
wordt geboren onder ons.
Laat het licht onder ons wonen
en leven brengen.
En maak onszelf tot lichtbrengers in
uw naam in de nachten die komen gaan,
in de dagen van duisternis waarin wij bestaan.
Zo bidden en zingen we samen:
...

(mede naar Maria de Groot)

- We zingen het Loflied: Lied 487:1 en 2

DIENST VAN HET WOORD

- Gebed om de opening van het Woord

Here God,
wij staan in het licht dat door U is ontstoken:
geboren is ons uw Zoon, gegeven is ons uw Woord.
Breek door met uw licht in onze harten, God
en laat dat uitstralen in verhelderende woorden,
in verwarmende daden, want U bent voor ons allen
een heilzame God.
Dat bidden we nu we uit de Bijbel,
uw Woord,
gaan lezen.
Hier in de kerkzaal,
thuis bij mensen,
en op nog zoveel andere plaatsen.
Amen.

(Naar W.R. van der Zee, *Zondagswoorden*, p.28)

- Moment met de kinderen

- We luisteren en kijken naar een bijdrage van het kinderkoor: *Knoop het even in je oren*

Knoop het even in je oren:
Jezus de koning van je hart,

is in Bethlehem geboren,
 het begin van een nieuwe start.
 Halleluja, halleluja (4x)
 Gloria, gloria (4x)
 Ere zij God, ere zij God (4x)
 Knoop het even in je oren:
 Jezus de koning van je hart,
 is in Bethlehem geboren,
 het begin van een nieuwe start.

- Eerste Schriftlezing: Lucas 2:6-14 (BGT)

- We zingen: Lied 481:1
- Tweede Schriftlezing: Johannes 1:1-14 (NBV21)
- We zingen: Lied 488:1, 4 en 5
- Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

We hebben sinds mei vorig jaar op zondag al heel wat keren uit het evangelie naar Johannes gelezen. Dat wil ik vandaag, op Eerste Kerstdag, ook doen. Daarom koos ik het begin van het Johannesevangelie. Dat is effe slikken, misschien. Vanwege de inhoud en de taal – allebei best lastig. Toch: iets anders dan anders kan ogen en oren openen voor iets nieuws.

Bij Marcus, het oudste evangelie, komt Jezus pas als volwassen man naar voren. Marcus vertelt helemaal niks over de geboorte en de jeugd van Jezus. Wil je daar wat over weten dan moet je bij Matteüs kijken. Maar die vertelt ook niet alles. Bij hem niks over de volkstelling, de stal en de herders. En ook niet over de 12-jarige Jezus. Daarvoor moet je dan weer bij Lucas zijn. Maar bij Lucas mis je dan weer de wijzen uit het Oosten en de vlucht naar Egypte.

Johannes doet het helemaal anders. Geen verhaal, althans niet aan het begin. Niet de oude vertrouwde woorden en beelden. Ik heb daar toch iets van laten lezen, vanuit Lucas.

Maar ik kijk vanmorgen vooral naar Johannes. Geen stal en herders; geen Maria en Jozef; geen engelen en wijzen. Misschien zelfs ook geen Jezus – of toch wel, maar dan anders? Johannes is meer filosofisch. Poëtisch. Maar in de kern zijn de woorden duidelijk. Zeker met een beetje uitleg. Of met levenservaring, blijde en diep trieste levenservaring. Dat alles helpt om iets van Johannes te begrijpen. En te beseffen dat het ook op Kerstmorgen goed te lezen valt.

Het lijkt er heel veel op, dat Johannes het eerste Bijbelboek op zijn schrijftafel heeft liggen. Of anders in achterhoofd en hart meedraagt.

(NBV21:) Johannes schrift:

“1¹In het begin was het Woord, ...”

De verteller van Genesis zegt:

“1¹In het begin schiep God de hemel en de aarde.”

De beginwoorden zijn hetzelfde. *‘In het begin.’*

Genesis laat God spreken. Van begin af aan. Steeds weer. Elke keer is er een nieuwe dag. Het begint met het licht. *“God zei: ‘Laat er licht zijn,’ en er was licht. ⁴God zag dat het licht goed was, en Hij scheidde het licht van de duisternis; ⁵het licht noemde Hij dag, de duisternis noemde Hij nacht. Het werd avond en het werd morgen. De eerste dag.”*

Johannes 1 is een soort voorwoord, een proloog van zijn evangelie. Johannes heeft daar misschien zelfs een bestaand lied voor gebruikt. En dat achteraf aangepast en ingevoegd. In elk geval komen er allerlei woorden in voor die ook later terugkomen in het evangelie. Waarbij het woord *‘licht’* in de tegenstelling, in het contrast met *‘donker’* of *‘duister’* al een heel opmerkelijke is. Het is een sleutelwoord. Een blikopener. Een geheimcode voor de rest van het evangelie.

Het gaat er om dat je oog krijgt voor de komst van het licht in deze wereld. Licht dat zichtbaar wordt vanaf het allereerste begin. Maar ook licht dat we te zien krijgen dankzij Jezus Christus. En de geboorte van dát licht vieren we.

Johannes legt uit dat het Woord *‘vlees’* is geworden. Het is vlees en bloed geworden. Dat kun je ook vertalen als: het Woord is *‘mens’* geworden. Maar het is handiger te vertalen met vlees. Omdat het de tegenstelling is van Geest, van de Goddelijke werkelijkheid. Vlees en Geest zijn het contrast. En vlees is de breekbare conditie van het menselijke bestaan. Het aards gebodene, vergankelijke van de mens. Er wordt een onpeilbare afstand overbrugt. Jezus is onder ons geboren. Mens van vlees en bloed geworden. Jezus is in ons bestaan gekomen. Daar waar wij ons bevinden. In verdriet en in vrolijkheid.

En er wordt door Johannes nog iets bij gezegd: *“[Het Woord] heeft in ons midden gewoond, ...”* In ons midden - daar staat een woord dat verwijst naar de tent van samenkomst uit de tijd dat het volk Israël door de woestijn reisde. Je kunt ook zeggen: *“[Het Woord] heeft bij ons zijn tent opgeslagen.”* Het Woord heeft onder ons gebivakkeerd. Je zou bijna zeggen: heeft onder ons gekampeerd. In de woestijn wilde God bij de mensen wonen. Het volk had geen vaste woonplaats, maar trok van plek naar plek. Daarom moest het een verplaatsbaar, een mobiel verblijf zijn. Een caravan of camper, een mobile home. De HEER wilde bij zijn volk wonen en met hen optrekken. Zoals hij later in andere tijden toen het volk vaste woonplaatsen had, in de tempel wilde wonen. God wil onder de mensen zijn, in hun midden wonen. Een adres hebben. Bereikbaar zijn. Toegankelijk. En dat mogen we ook zien in het aanwezig zijn van Jezus Christus onder de mensen. Jezus is bij ons geboren, maar heeft ook onder ons geleefd en gewerkt. En dat met woorden en daden *‘vol van genade en waarheid...’*

In dat vlees geworden woord was ook *‘de grootheid te zien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.’* Dat is een zelfde manier van spreken als bij Lucas waar over de herders in het veld klinkt: *‘²⁹Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door de stralende luister van de Heer, ...’* Zo is de aanwezigheid van God. Ze is de heerlijkheid van God onder de mensen. Zo is de lichtglans van zijn aanwezigheid onder ons. Zo is Jezus geboren als mens van vlees en bloed. Zo heeft hij voor ons geleefd.

Ik kan onmogelijk alle woorden van Johannes 1 nalopen en bespreken. Dat is te veel. Bovendien komen ze terug in de teksten die we de komende maanden nog zullen lezen uit dat evangelie. Ik concentreer me nog even op twee woorden die uit het voorwoord van Johannes 1 komen. De woorden licht en leven.

“⁴In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. ⁵Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.”

Het Woord is een levend Woord. Het is geen dode taal, maar spraak, stemgeluid. Het eerste gezegde is: Licht! Leven en licht worden bij Johannes steeds verbonden met Jezus. Hij geeft leven in overvloed (10:10). Hij is het licht van de wereld (8:12). De naam Jezus als zodanig is in het voorwoord nog niet gevallen. Maar twee identiteitsbewijzen worden nu al aan dat Woord gekoppeld. Woord is Licht, is leven, is Jezus. En dat licht is door de duisternis niet overmeesterd.

In Genesis 1 kreeg het zijn plaats gewezen. En Jezus bevestigt dat nog eens. In zijn komst onder de mensen. In zijn gedrag en gesprek. Zo gebeurt het steeds. En ook nu weer:

*In het licht
van Gods aangezicht
worden mensen opgericht.
Krijgen wij een nieuw gezicht.*

(Henk Jongerius, *De dagen tellen*, p.13)

Er is donkerheid en duisternis, dorheid en doodsheid.

Toen, al zoveel eeuwen geleden.

En vandaag nog altijd, steeds opnieuw. In het groot op wereldschaal. In het klein, in je eigen persoonlijke sfeer. En dat kan soms net zo groot, net zo zwaar zijn als de wereld.

Een kind dat sterft, een mens die overlijdt – door ziekte, door eigen keuze – hoe pijnlijk en onvoorstelbaar ook. Ziekte en zeer die als maar rondwaren. Niet alleen door corona, door welke variant dan ook. De eenzaamheid en uitzichtloosheid die er is voor jongeren én voor ouderen. De last voor gezinnen, voor scholieren en studenten. De druk en het gebrek aan perspectief voor ondernemers op welk gebied dan ook. Het blijven zware tijden. En het is niet iedereen gegeven daar op in te spelen. Om steeds weer nieuwe inspiratie en enthousiasme te vinden bij elke keer maar weer veranderende en vervelende omstandigheden.

Het is donker als mensen worden omgebracht, zomaar zonder aanleiding. Zinloos geweld, heet dat dan. Het is donker als er geen eten en drinken meer is. Als je geen dak boven je hoofd hebt. Als je moet vluchten voor je overtuiging, voor je leven. Het is zo vaak donker in een mensenleven, ook door andere dingen dan corona. En dan tast je als blinden langs de wand. Onzeker. Als mensen zonder ogen. In de bloei van je leven kun je dan als een dode zijn. Het kan donker zijn in je leven, als je angstig twijfelt aan alles; als je je mislukt voelt; als je het niet meer ziet; als je baan op de tocht staat en je niet zeker weet of er voor jou wel weer ander werk komt – ook al liggen de banen voor het oprapen; als je huwelijk of je relatie in donker vaarwater is terecht gekomen of zelfs is gestrand;

Het kan donker zijn als je geen hoop meer hebt; geen hoop op genezing; geen hoop op geluk; geen hoop op liefde; geen hoop op begrip; als je alleen staat, helemaal alleen; als je bang bent, heel bang. Het kan zo donker zijn in je leven, dat je niets meer ziet; dat je zelfs verlangt naar het einde; naar niets meer te zijn; dat je denkt: nu maar slapen en nooit meer wakker worden.

En dan klinken de woorden van Johannes. In het voorwoord uit hoofdstuk 1:

Jezus is helemaal ons vlees en bloed geworden; onder ons geboren en getogen. Hij heeft onder ons gekampeerd. En is met ons meegaan de donkere dood door.

Wat in den beginne geschiedde, het woord dat God sprak als het licht van het leven, dat geschiedt in het Johannesevangelie in de woorden en daden van Jezus. Dat verhaal van Gods heerlijkheid en luister die zich in Jezus openbaren, is zo groots dat woorden tekortschieten om het uit te drukken. Maar het kan ook door geen tegenwerking ontkracht worden.

Ik zei eerder in de preek: de kern van de woorden van Johannes is duidelijk. Hoe filosofisch; hoe poëtisch zijn woorden ook zijn. Met levenservaring, blijde en diep trieste levenservaring kom je verder. Met openstaan voor wat je overkomt, begrijp je zo'n evangelie beter.

Collega Joost Röselaers zei deze week ergens: *“Of het leven licht is tussen twee donkere perioden of donker tussen twee lichte perioden? Mag het ook alleen licht zijn? Het licht overwint. We kunnen het donker beteugelen door God toe te laten in ons leven. De ander helpen, bijstijnen en bijstaan is daarbij cruciaal.”*

En Sytze de Vries zette een hier passende eigen tekst op zijn Facebookpagina. Als *'Kerstgroet aan allen, in het bijzonder voor de nu zo 'begrensde' collega's.'*

*Toen God ooit zijn hart liet spreken
in de nacht vol duisternis,
klonk het woord van den beginne,
dat Begin en Einde is,
dat de Bron is die ons toestroomt
als een groot geheimenis,
deze dag en alle dagen.*

*Alles heeft dit Woord geschapen.
Toen het klonk verscheen het licht,
kregen aard en hemel namen
en de mensen een gezicht,
werd aan al wat groeit en ademt
heil en zegen toegedicht,
deze dag en alle dagen.*

*En dit woord is vlees geworden,
kreeg gestalte in een mens,
om te doen wat was gesproken
als Gods diepste hartewens:
dat de wereld zou geloven
in een toekomst onbegrensd,
deze dag en alle dagen.*

(Naar: Of the Fathers heart begotten. Met melodie en overige strofen in 'Op vleugels'
(<https://youtu.be/Pt75zI4kz6g>))

Amen.

- Meditatief moment: orgelspel: *'Een roze fris ontloken'* van Adriaan Kousemaker (1909-1984)
- We zingen: *'Door het donker hier gekomen'* (uit: *Tegen het donker* van Sytze de Vries)

DIENST VAN HET ANTWOORD

- Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

God, wij danken U
voor dat woord van het begin,
dat ons leven doel geeft en zin.
Dank dat U gesproken heeft
van begin af aan.
Dank voor uw licht
dat een gezicht kreeg
in een mens van vlees en bloed, Jezus Christus.
Dank dat hij onder ons is komen wonen,
zijn tent heeft opgeslagen, en met ons meetrekt.
Niet hoogverheven,
niet boven onze macht,
maar dichtbij,
in de menselijke maat
wijst Hij ons de weg.

We danken U voor vrienden en vreemden
met wie we verbonden zijn in het willen horen van uw Woord.
Wij danken U voor mensen die ons minder bang maken,
die ons bemoedigen, ons troosten, ons laten lachen,
ons laten geloven.
Die licht en leven brengen
in het spoor van Jezus, uw Zoon.

Dichters, zangers en dromers
mogen wij voortaan zijn,
verwoorders van het diepste
dat in ons allen leeft.
Onszelf in de nacht van de wereld
uitstrekken en uitspreken
in de taal van dank en bede.

Omdat U wilt zijn
een licht op ons pad,
een bron van nieuw leven,
een hand op de schouder,
een hart onder de riem,
een steun in de rug,
een beker fris water,
een woord dat bemoediging biedt.

Wees met al uw mensen,
zo hopeloos onhandig
op zoek naar hun geluk.
Wakker in ons allen aan
de vuurvlam van de hoop,
het licht dat duisternis keert.

Dat bidden we u
voor mensen ver weg in deze wereld.
Voor mensen dichtbij,
bekend en onbekend,
in de gemeente en daar buiten.
in de kring van familie en vrienden en vriendinnen.
Voor onszelf in ons eigen hoofd en hart.

Stil gebed

Onze Vader

Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw Naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede
gelijk in de hemel also ook op aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking

maar verlos ons van de boze.
Want van u is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.
Amen.

- Inzameling van de gaven:
- 1^e collecte: Vluchtelingkinderen Griekenland
- 2^e collecte: College van Kerkrentmeesters

Omdat we niet kunnen collecteren in de eredienst vragen we u om uw collecte digitaal bij te dragen. We doen dat in het volle besef van onzekerheden bij gemeenteleden, ook op financieel gebied. Twee manieren om uw bijdrage te doen:

- U kunt uw bijdrage overmaken op de rekening van het College van Diakenen: NL43 RABO 0159 278 325 t.n.v. Diaconie Protestantse gemeente IJsselstein
- U kunt bijdragen via deze QR code.

Wij danken u van harte voor uw gift!
Namens het College van Diakenen en het College van
Kerkrentmeesters:
Jannie Schimmel en Daniëlle van den Houten.

AAN HET EINDE

- We zingen: slotlied (staande): Lied 503:1, 2 en 4
- Uitzending en zegen

God zegene de mond en alle woorden
die zijn gesproken op de weg met Hem –
dat steeds de taal van liefde zich laat horen
en ieder woord de tolk wordt van zijn stem.

God zegene de hand en alle daden,
waarmee zijn schepping verder wordt gebouwd –
wees als het zaaigoed op de wereldakker,
dat – uitgestrooid – de vaste grond vertrouwt.

God zegene de blik en alle ogen
die uitzien naar het Koninkrijk van licht,
de toekomst van de wereld van Gods dromen
die zich op vrede en verzoening richt.

In de Naam van de vader, de Zoon en de Heilige Geest.

(Alfred C. Bronswijk, *Rakelings nabij*, p.84
Melodie: Be still my soul uit Finlandia van Sibelius.)

- We zingen: *Amen, amen, amen!* (Lied 431C)
- Orgelspel: Fuga sopra: *Vom Himmel hoch da komm' ich her* van Joh. Seb. Bach